

Florin Constantiniu, *O ISTORIE SINCERĂ A POPORULUI ROMÂN* (București, Editura Univers Enciclopedic, 1997, 590 p.)

Cărțile fundamentale se nasc târziu. Ele sunt încununarea unor eforturi îndelungate, perseverente, bogate. E și cazul cărții *O istorie sinceră a poporului român*. Autorul ei, Florin Constantiniu, și-a început activitatea în urmă cu exact 40 de ani, la Institutul "N. Iorga". El s-a afirmat și remarcat prin contribuții însemnate, referitoare la evul mediu românesc, la veacul al XVIII-lea îndeosebi, dar și la unele din cele mai delicate și vulnerabile probleme ale celui de-al doilea război mondial. Preocuparea sa pentru documentarea temeinică, exhaustivă, erudiția, spiritul analitic, răbdarea benedictină de-a căuta, afla și releva lucruri noi, harul de-a chibzui și găsi Cuvântul "care să exprime Adevărul" i-au fost răsplătite, între altele, cu premiul "Nicolae Bălcescu" al Academiei Române, încă din 1972. În revistele de specialitate, la reuniuni și congrese științifice în țară și străinătate, la dezbateri aprinse asupra unor teme dintre cele mai sensibile, la radio și televiziune, el s-a impus prin vivacitate, capacitate de-a descifra și apăra cu îndrăzneală, cu perspicacitate și o impresionantă armătură de argumente, *sine ira et studio*, ceea ce a fost, realitatea obiectivă a trecutului.

Recenta sa lucrare, *O istorie sinceră a poporului român* - la care autorul s-a gândit de aproape 40 de ani - ne oferă, după propria-i mărturie, "o posibilă explicație a faptelor, nu o explicație infailibilă"; cartea sa e un îndemn neiertător și convingător, adresat colegilor de breaslă, izvoditorilor de istorie, dar și cititorilor, de-a stigmatiza și înlătura "părerea veche, din secolul trecut, consolidată în anii socialismului național și persistentă și astăzi, că nimic din ceea ce nu este convenabil imaginii exaltat pozitive a neamului românesc și trecutului său, nu trebuie lăsat să pătrundă în cărți și manuale de școală".

În acest travaliu îndrăzneț, care i-ar putea mira și irita pe mulți dintre colegii săi, autorul își ia ca "apărător" pe savantul Dimitrie Cantemir, care, zice Florin Constantiniu, "a fost cel dintâi învățat român, care a încercat o schiță de psihologie națională", mai ales, adăugăm, în capodopera sa *Istoria ieroglifică*, uriaș pamflet al propriilor noastre defecte: își ia ca "sfătuitori" pe Leopold Ranke ("dacă vrem, așa cum repetăm mereu, să învățăm ceva din istorie, atunci ea trebuie cunoscută **așa cum a fost**"), pe I.L. Caragiale ("câteva picături de pelin pot, cu savoarea lor mai aspră, face oarecare bine cititorilor noștri, după atâta și atâta dulcețarie!"), pe Emil Cioran (care-i scria unui prieten: "mă voi sforța să întunec puțin icoana Mioriței, să vorbesc și de gâlbeaza ei!"). Îl mai simțim, în taină, și pe Eminescu, adresându-ni-se, cu acea necruțătoare întrebare din faimoasa lui *Doină*: "De ce, vai de biet român, săracu, îndărăt tot dă ca racu"?

O primă calitate a cărții, pe care ne-o oferă Florin Constantiniu este grija de-a selecta și ierarhiza, limpede și concis, numai faptele și evenimentele definitorii, cu observațiile și concluziile cele mai argumentate asupra lor, eliminând tratările întortochiate, zeloase, excesele factologice, presupunerile, ipotezele.

Prima parte, istoria veche, reconstituie pe 30 de pagini, ceea ce autorul crede că se știe azi **exact** cu privire la procesul care începe cu antropogeneza și se încheie cu etnogeneza: începuturile vieții și civilizației pe teritoriul patriei, "marea stăpânire" a lui Burebista, cucerirea Daciei de către romani, retragerea aureliană, obștea sătească, relațiile între autohtoni și migratori, răspândirea creștinismului, desăvârșirea etnogenezei.

Cea de-a doua parte, istoria medievală, este de 4 ori mai extinsă, ocupând 137 de pagini. Ea are o "arhitectură" cu multe elemente novatoare, concentrate în 4 capitole: constituirea statelor feudale, lupta cu Semiluna, evoluția țărilor române în etapa "descreșterii" puterii otomane și absolutismul luminat. Rețin atenția observațiile și concluziile privitoare la: particularitățile feudalismului românesc, structura socială, instituțiile statale, relațiile româno-otomane, dimensiunile regimului fanariot, implicațiile stăpânirii habsburgice și ale "unirii" cu Roma, barocul în cultură și artă etc.

Istoria modernă este împărțită în șase capitole, care se întind pe 111 pagini: frământări politice, unirea și domnul ei, principele străin, "inauguralul umbrat" (primele dezamăgiri), soarta pământurilor românești sub stăpânirea străină și "România Mare". Fără a ne propune să analizăm toate evaluările și nuanțările noi, ale autorului, vom semnală câteva, cărora le subscriem. La începutul epocii moderne, "spațiul românesc s-a aflat inclus într-un triunghi geopolitic, având unghiurile la Viena, Petersburg și Istanbul" (p. 197). Revoluția lui Tudor, în fapt, "a rămas o rășcoală". Și dacă, ceea ce a urmat a fost "abolirea regimului fanariot și restaurarea domniilor pămâtenesc", adevărul este că, "în decizia Porții a cântărit evaluarea defecțiunii unor fanarioți, care s-au alăturat revoluției grecești" (p. 205). Însă, în tratările istorice de până acum s-a trecut cu vederea un fapt extrem de grav, că, "schimbarea de regim politic, survenită la 1822, nu a dus cu sine lichidarea tuturor practicilor nefaste, introduse sau consolidate de regimul fanariot, între care, în primul rând se afla **corupția**" (p. 206).

Prin adoptarea Constituției din 1866 "societatea românească se angaja în viața parlamentară în straie ce nu erau croite pe măsura ei. Ea începea o școală - cea a parlamentarismului apoi a democrației - pe care, din pricina vicisitudinilor istorice, nu a absolvit-o nici astăzi!" (p. 240). Chiar după cucerirea independenței, România continua să fie "o țară, în care **bacșișul** și **hatârul** rămăneau coordonatele vieții publice, confruntarea între partide se deplasa adesea din zona politică în cea a politicianismului", adică "în aceea a servirii interesului personal, prin accesul la putere sau prin câștigarea favorurilor puterii". Ca urmare, pe la 1900, România era "o țară a contrastelor: lux rafinat, de stil occidental la nivelul elitelor, trai cu moșteniri orientale la nivelul claselor de mijloc și sărăcie - întâlnită azi în lumea a treia - în lumea satelor".

Referindu-se la "binefacerea" stăpânirii străine, autorul dezvăluie politica preferențială a Curții din Viena pentru unguri, care s-au răzvrătit la 1848 și mai puțin pentru românii fideli; în cazul Bucovinei, autorul surprinde acel "adevărat asalt demografic alogen" și cu precădere "imigrația masivă a elementelor ucrainene (rutene) și evreiești"; face distincția între stăpânirea rusă, care, în Basarabia a dus la "rusificarea elitei românești" și care "a ținut într-o stare de înapoiere provincia", în vreme ce Transilvania, Banatul, Bucovina au beneficiat de "spiritul de ordine" și de "racordarea lor la civilizația Europei Centrale", fapt ce a dus "la propășirea materială și spirituală a românilor".

La capitolul "România Mare", evaluări nuanțate se fac cu privire la: anii neutralității, controversa politică pe seama alianțelor viitoare, superficialitatea și erorile dovedite de politicieni, cauzele înfrângerilor succesive, puse, adesea, în mai toate lucrările, pe seama nerespectării obligațiilor asumate de aliați, dar ignorându-se propriile noastre deficiențe; sunt semnificative aprecierile lui Octavian Goga, citate de autor - care, revoltat, scria: "Țară de secături, țară minoră, căzută rușinos la examenul de capacități în fața Europei... Aici ne-au adus politicienii ordinari, hoții improvizăți astăzi în moraliști, miniștri care ne-au vândut o viață întreagă, deputații contrabandiști... Nu ne prăbușim nici de numărul dușmanului, nici de armamentul lui, boala o avem în suflet, e o epidemie înfricoșată de meningită morală".

Captivante sunt și paginile ce se referă la "reînvierea militară" în iarna, primăvara și vara anului 1917, pacea "draconică" impusă de Puterile Centrale după părăsirea frontului de către armata rusă, acea "geană de lumină" deschisă odată cu unirea Basarabiei la statul român,

redobândirea Bucovinei, "transformarea unui vis în realitate", la Alba Iulia, apoi "din nou în primejdie" - odată cu proiectul Republicii Sfaturilor a lui Bela Kun "pentru un atac conjugat sovieto-ungar împotriva României" cu intenția de-a transforma într-o "republică sovietică", ceea ce a generat riposta armatelor române până la Budapesta.

Ultima parte a lucrării, istoria contemporană are nu mai puțin de 226 pagini și conține patru capitole sugestive: 1. România Felix?; 2. România și al doilea război mondial; 3. România în sfera sovietică de hegemonie; 4. O monarhie comunistă: România sub Ceaușescu. Această parte este, poate, cea mai originală în integralitatea ei și ar impune o analiză specială, de mai mari proporții. Să amintim doar că, în legătură cu perioada interbelică, pe care adesea o luăm în seamă, azi, ca un model al "democrației" trecute, autorul, după ce întreprinde o minuțioasă și riguroasă analiză a aspectelor pozitive și deficiențelor, constată între altele că: nimic mai fals decât a face din perioada interbelică "epoca de aur" a democrației românești, când, de fapt, "burghezia română era relativ slabă" și, întocmai ca și în epoca modernă, burghezia "nu a putut să elimine acea moștenire nefastă, turco-fanariot-orientală"; democrația interbelică "a rămas firavă" și a fost "asaltată de două totalitarisme: legionar și regal"; în locul unei democrații veritabile s-a alunecat spre "o Lupeascocrație"; cât despre "virtuțile" conducătorilor interbelici, un comentator declara: "România este o țară atât de bogată, încât, dacă ar fi condusă succesiv de zece din cei mai proști oameni pe care îi are lumea, tot nu ar putea să o ruineze!".

Lăsând cititorului plăcuta surpriză de a descoperi, ca într-o imensă oglindă, o foarte concentrată enciclopedie imagologică, a unor personalități românești și străine, despre calitățile și defectele noastre ca popor, vom rezuma opinia istoricului în legătură cu întrebarea, care ne chinuie încă pe toți, ca un sfredel ce ni se răsucesc în adâncul măruntaielor: "A fost în decembrie 1989 o revoluție?" Autorul refuză să ne dea un răspuns tranșant, pentru că, "orice tentativă în această direcție l-ar duce pe cercetător de la istorie la politică". Admite însă că "războiul psihologic și războiul electronic au fost desfășurate cu o siguranță, care indică prezența experților". Se constată "un fapt tulburător și unic în istoria militară universală: în lupta dintre armată și "teroriști", partea înfrântă - "teroriștii" - nu a lăsat pe "câmpul de bătaie" nici un mort, nici un rănit și nici un prizonier".

Istoricul nu-și poate ascunde în final amărăciunea că "perioada de tranziție" stă "sub semnul celor două plăgi, abătute asupra societății românești de cel puțin trei sute de ani: **bacșișul și hatârul**. Corupția și hoția au ajuns la niveluri fără precedent în istoria națională. Libertatea - atât de râvnită în anii dictaturii comuniste - a fost înțeleasă ca libertatea de a face orice sau de a nu face nimic". Care ar fi soluția? "Exemplul germanilor și japonezilor, care după catastrofa din anii celui de-al doilea război mondial și-au suflecăt mânecile și au făcut ca țările lor să renască din ruine, și, în domenii esențiale, să-i întrecă pe învingători" sau îndemnul lui Deng Xiaoping, adresat chinezilor, când ieșeau din convulsiile "revoluției" culturale: "Un **taifun de muncă!**" Vom mai găsi resursele?

Ne aflăm, neîndoindu-ne, în posesia unei cărți fundamentale, scrisă cu talent, plină de observații și evaluări originale, care fără să le minimalizeze înfăptuirile înaintașilor, fără să conteste virtuțile, nu ocolește nici defectele, care ne caracterizează, ca popor. Ea rămâne fundamentală nu prin epuizarea materialului istoric adunat, nici prin totalitatea judecăților pe care le face autorul, ci mai ales prin reacțiile cu mult mai numeroase și mai benefice care îl asaltează pe iubitorul și au atât mai mult pe izvoditorul de istorie, obligându-l pe fiecare la un intim și prelungit dialog cu propria-i conștiință, un interogatoriu profund, răscolitor și, în ultima instanță, roditor.

Mihai Iacobescu